

Title: "Det tavse køn"

Author(s): Jens Skou Olsen & Kenneth Reinicke

Source: CHARA – Journal of Creativity, Spontaneity and Learning, Vol. 2, No. 1 (2011)

Pages: 623-629

Published by: <http://www.chara.dk>

Stable Url: <http://www.chara.dk/artikler/20110103.pdf>

Digitized: march 25, 2011

Terms and Conditions of Use

Your use of the CHARA Journal archive indicates your acceptance and CHARA's terms and Conditions of Use, available at <http://www.chara.dk/information/terms.pdf>. CHARA's Terms and Conditions of Use provides, in part, that unless you have obtained prior permission, you may use content in the CHARA Journal archive only for your personal, non-commercial use.

Please contact the publisher regarding any further use of this work at redaktionen@chara.dk. Each copy or any part of a CHARA publication must contain the same copyright notice that appears on the screen or printed page of such publication.

CHARA is a not-for-profit organization founded in 2009. We work to create new knowledge on Creativity, Spontaneity and Learning and to build a common research platform that promotes the discovery and use of these resources. For more information on CHARA please contact redaktionen@chara.dk.

CHARA is collaborating with The Royal Library of Denmark to preserve and extend access to CHARA - Journal of Creativity, Spontaneity and Learning.

Det tavse køn

Jens Skou Olsen & Kenneth Reinicke

En samtale mellem Jens Skou Olsen, bassist og komponist og Kenneth Reinicke, Ph.d. og mandeforsker om maskulinitet, socialitet og tavshed. Samtalen berører maskulinitetens dobbelthed både i muligheden for at opnå store resultater men også i faren ved en destruktiv autonomi. Samtalen afsluttes i en afprøvning af begrebet 'køn' som et ikke-statisk udtryk for menneskets mange mellemklange.

Jens Skou Olsen (JSO): Hvordan forholder du dig til kønsspørgsmålet i dit studie af mænd og maskulinitet – er det overhovedet et vigtigt eller relevant emne at tage op?

Kenneth Reinicke (KR): I min praksis interesserer jeg mig for mandevinklen, og her er det i allerhøjeste grad vigtigt og relevant at tage op! Og det er det, fordi mænd på den ene side er karakteriseret ved at have en masse privilegier og på den anden side er karakteriseret ved, at vi betaler en høj pris for maskuliniteten. Når sociale problemer afstedkommet af mænds opførsel rammer, så rammer det, ud over dem selv, også en masse kvinder og en masse børn, og det går dermed ud over hele samfundet. Så på den måde er det, selv om det er et svært emne at sætte fokus på, på ingen måde et flueknipper emne. Men det er klart, at det er præget af, og historisk set har været kendetegnet af en usynliggørelse og en neutralisering. På en måde kan man godt sige, at mænd i lange perioder har været det tavse køn. Mænd dominerer mange steder i samfundet, men italesættelsen af mænd som *et socialt køn* har været vanskelig.

JSO: Denne vanskelige italesættelse har vel ikke blot eksisteret udadtil? Har der også, indadtil i manden selv, så at sige været en indre skjulthed eller en usynlighed, hvor manden ikke selv er klar over, at der måske er et problem?

KR: Det tror jeg. Jeg er i øjeblikket i gang med at skrive en bog om mænd og kriser, og især i dette spørgsmål er det meget interessant at blive klar over, hvad det er, der skal til, før mænd rækker hænderne ud efter hjælp. Og der skal man være meget bevidst om de fare scenarier og de faldgruber, der er, når man prøver at få mænd i tale eller prøver at rekruttere mænd til behandling. Det hænger igen sammen med de her lidt rigide forestillinger om, at mænd, *de taler ikke om køn*, *de udlever* det i stedet for. Forestillingen om, at det ikke er maskulint at snakke om det maskuline

ligger helt fremme i bevidstheden. Jo, på en sjov måde måske, men den dér, hvor du går ind og dvæler ved det sårbare, ved det kontroversielle, ved det intime, det kan specielt i rene manderum (det vil sige rum, hvor der kun er mænd til stede) være og fremstå kulturelt grænseoverskridende.

JSO: Når vi taler om kommunikation, så taler vi uden at tænke videre over det om verbal kommunikation, og det er, som du også er inde på det, ikke mandens umiddelbart stærkeste side. Vi taler ikke om den kommunikation, der virker gennem kropssprogets nonverbale sansninger. Er der i denne interesse for manden i virkeligheden lag af *kvindens interesse i manden* – er dette blik på manden i realiteten et feministisk blik?

KR: Jeg kan godt følge denne tanke. Man har nok traditionelt set arbejdet med den verbale kommunikation som udgangspunkt, og derfor er det jo også nogle problemstillinger, der dukker op. Når man for eksempel diskuterer, hvordan man får mænd i terapi og hvordan en sådan terapi skal være strikket sammen for, at det overhovedet appellerer til mænd – her er det netop denne meget dybe, personlige italesættelse af mandens mentale tilstand, der er i fokus. Og det kan godt være, at det slet ikke er den vej, man skal gå. Måske skal man over i noget mere proaktivt, hvor man også går ud og prøver at finde ud af, hvordan vi kan sætte ind på en måde, der gør, at det faktisk overhovedet bliver muligt for mændene at tage vores tilbud alvorligt. Vi må ikke undervurdere risikoen for, at det kommer til at fremstå stigmatiserende.

JSO: Hvad består denne mandlige kommunikation af, hvilke rum lever den i?

KR: Jeg kan sagtens nikke genkendende til disse nonverbale, sociokulturelle energier med mænd, der for eksempel sidder og spiller skak sammen og hygger sig uden at der bliver sagt en skid. Og det er klart, at det også er vigtigt i forbindelse med mænd og sygdom. Her har man også haft de her forestillinger om, at det var vigtigt at kunne tale om, hvad det nu var, manden fejlede. Og der viser det sig, at der er en tendens til, at manden mere ønsker at få at vide, hvad han fejler og hvad der skal ske fremadrettet. Og han vil gerne klare så meget som muligt selv. Meget af denne personlige autonomi, meget af mandens personlige selvstyre kan godt være meget positivt. Det kan også være overordentlig destruktivt, hvor for eksempel mænd med meget få sociale relationer har en meget dårlig overlevelsessevne efter sygdomme. De får ikke lige fulgt lægens råd og de får måske ikke taget medicinen. Men den er meget interessant, denne dobbelthed. Der er både et potentiale og et faremoment i tavsheden.

JSO: Kan vi udfolde tavsheden? Der er jo forskel på tavshed og stilhed. Tavsheden er en afslutning – en intentionel, *en villet* stilhed og dermed måske en udsættelse eller en afvisning af kommunikation. Stilheden er en begyndelse, den er et *endnu ikke* eller et *måske*. Det er denne

mulighed, der opstiller en horisont, hvor i samtalen kan ske. Jeg oplever, at vi tit i kønnes møde forveksler stilhed med tavshed. Stilheden set som en verbal stilhed er en velgørende stilhed, som netop kan fyldes af alt mulig andet. I min kunstneriske praksis er den fuld af musik. Jeg står for eksempel på en scene i to timer og spiller løs – vi *taler* praktisk taget ikke om noget som helst, men vi *udtrykker* en hel masse. Og er det et orkester bestående af mænd, så sidder vi ikke i bandbussen bagefter koncerten og snakker hele vejen hjem. Vi kan mærke hinanden, vi er tæt på hinanden og der er et sammenhold, som er stærkt og levende. Spørgsmålet er, *hvor* denne verbale spejlingstrang, som vi undersøger her, formes. Er det muligt for manden at holde fast i sig selv, eller ender det oftest med, at manden må tale sig ind i et feministisk verdensbillede?

KR: Det er jo selvfølgelig et faremoment, men jeg vil også sige, at der på den vej der over imod selvfølgelig også er mange gevinster at hente. Men det kan også afstedkomme et overgreb på de positive aspekter af de mandlige kommunikationsformer. Og netop derfor prøver man også at gearer meget af sundhedsarbejdet til også at kunne rumme de her maskuline handlemønstre...

JSO: ...Mener du at kunne se dem som maskuline handlemønstre...?

KR: ...Ja, uden at vi skal være essentialistiske og sige, at det er kun mænd, det her handler om. Det er det selvfølgelig ikke. Der er jo også kvinder, der nyder den slags samvær, og omvendt er der mænd, der ævler løs og absolut ikke ønsker nogen stilhed. Det er svært, hvis vi skal undgå at lave overdrevne generaliseringer. Det er en meget vigtig balance, vi er inde på her! Både ved at være på vagt overfor den maskuline tendens til fornægtelse, usynliggørelse og tavshed men samtidig også have øje for de potentialer, den rummer. Specielt denne her meget autonome og meget selvstændige måde at gebærde sig på.

JSO: Du har været inde på den høje pris, som samfundet åbenlyst betaler for maskuliniteten. Hvordan hænger det sammen med den kreative kraft?

KR: Den høje pris, som samfundet betaler, er noget, som jeg interesserer mig meget for. Hvorfor er det, at det hovedsagelig er mænd, der begår overgreb, køber prostituerede, er voldelige, begår selvmord og har store problemer, når de bliver arbejdsløse, bliver skilt eller går på pension – det synes jeg er vanvittig interessant at undersøge. Men det er også utrolig interessant at se på alt det kreative og driftige i mænds fantastiske præstationer. Og her kan vi se et eksempel på to tilgange til dette spørgsmål.

JSO: Jeg mener, at vi kan pege på en forbindelse mellem destruktiviteten og kreativiteten. Der er en fanden-i-voldskhed, en her-og-nu følelse, som måske oftere resulterer i, at manden satser hele butikken. Mænd synes i højere grad at være parate til at klippe rødderne og kaste sig derud, hvor

det kan komme til at gøre rigtigt ondt. Det er ikke så formativt men snarere transformativt i en trang til at sætte ild til det hele og starte forfra. Samtidig beskriver mænd deres projekter, konstruktioner eller værker som deres børn og mænd lader sig åbenlyst inspirere i udviklingen af projekterne. Der er dermed mange modsatrettede billeder...

KR: ...Jamen, det er da. Absolut! Og det kan både være blandt mænd i al almindelighed, men det kan også være i, hvad det enkelte individ rummer – både af muligheder for at blive lykkelig men bestemt da også risikoen ved at kaste sig ud i noget, hvor det hele kan gå galt. Og den slags tendenser til at gå helt til stregen og også langt over stregen, det tror jeg, man ser meget oftere hos mænd.

JSO: Er det udtryk for en rodløshed eller måske en anden form for rodfæstethed?

KR: Der er måske en dobbelthed omkring dels, at manden bliver opfordret til det og har tilladelse til at udleve disse aspekter af sit liv og så samtidig også, at manden har denne kulturelle legitimitet i at kunne give udtryk for, at '..Det er dét, jeg gør og dét, jeg vil...'. En legitimitet, som kvinderne nok ikke på samme måde vil kunne få positive reaktioner på. Her kan manden på en helt anden måde få lov at være 'nørd' på alle mulige forskellige måder.

JSO: Hvis vi for et øjeblik fastholder positionerne om det maskuline som fanden-i-voldskhed og det feminine som den dybe, lyttende samtale – kan vi så se en forbindelse til vores kulturs opfattelse af kunst og dannelse? Vi kunne forsøge at beskrive kunst som en kommunikation, der sker på afsenderens (kunstnerens) præmisser. Her handler det om, at kunstneren er i en skabende proces, hvor processen og ikke værket står i centrum. Omvendt er dannelsen eller pædagogikken en kommunikation, der sker på modtagerens (elevens) præmisser. Her handler det om at gøre det svært tilgængelige let tilgængeligt, og formidlingens succes står centralt. Har vi her fat i nogle dybt maskuline og feminine værdisæt?

KR: Ja, det kunne man godt sige – uden at vi dog behøver at krænge de to poler ned over spørgsmålet. Men jeg kan da godt se det som *berørende* nogle traditionelt maskuline og feminine værdier.

JSO: Du skriver i rapporten 'Fædre og etnicitet' at køn ikke er et statisk begreb. Kan du uddybe det?

KR: Der ser jeg en stor bevægelighed og argumenterer for en anti-essentialistisk tilgang. Køn er her en social konstruktion, hvor der ikke er denne mandlige og kvindelige kerne. Den tror jeg ikke på. Selvfølgelig er der meget, der er genkendeligt, og jeg tror slet ikke, at man skal undervurdere

stereotypernes styrke, og hvordan vi reproducerer traditionelle forestillinger om, hvad kønnene kan, skal og bør gøre. Men vi ser også talrige eksempler på, at det overhovedet ikke behøver at være sådan.

JSO: Giver det derfor mening at sige, at mennesket så at sige 'gemmer sig' inde bag disse forestillinger om kønnene, og at det er mennesket, vi i virkeligheden forsøger at skabe en tilnærmelse til?

KR: Det tror jeg helt sikkert! Og det er netop noget, der driver mig – at beskrive konsekvenserne af en for endimensionel maskulinitet, som er for tilpansret og begrænset. Det kan godt være, at det er funktionelt i nogen sammenhænge, og at man kan få succes på arbejdsmarkedet. Men man kan også komme til at leve et mentalt og følelsesmæssigt fattigt liv.